

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับแล้วว่า เด็กคือความหวังของชาติในอนาคต การวางรากฐานที่ดีให้แก่เด็กด้วยการจัดกิจกรรม และสภาพแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมพึงประสงค์ ตั้งแต่เริ่มต้นก่อนวัยเรียน ย่อมสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ชาติ ซึ่งต้องประกอบด้วยประชาชนที่มีคุณภาพ ทางร่างกาย จิตใจสมบูรณ์ มีความรู้สึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม¹ สำหรับหลักจิตวิทยาพัฒนาการว่า ในช่วงต้นของชีวิต คือตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุประมาณ 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติ ปัญญา สังคม และบุคลิกภาพ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงแรก ของชีวิตมีอิทธิพลมากต่อการเสริมสร้างฐาน ความพร้อมสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อไป หรือ อาจจะขัดขวาง ชะงัก การพัฒนาของเด็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของประสบการณ์ที่เด็กได้รับและเนื่องจากเด็กในวัยนี้อีกเช่นกัน ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำ² ดังนั้นหากเราไม่สอนให้ถูกต้องแต่ตอนต้น ๆ ในตอนหลัง ๆ เราจะต้องใช้เวลาแก่มากกว่าสร้าง

¹ฝ่ายพัฒนาสตรี และ เด็กกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย "โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก", แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(Activities Guideline for Child Development Center),

(พระนคร : กรมการพัฒนาชุมชน, 2523) หน้า 2

²ดภาสตรีแห่งชาติ ณ บ้านมนังคศิลา, แนวโน้มนการจัดการศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียน, เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษของ ฯ พณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องในงาน "สัปดาห์ผู้ใหญ่เข้าใจเด็ก", (พระนคร, 2524)

สิ่งแวดล้อมมีความหมาย และ มีความสำคัญต่อเด็กเป็นอันมาก เด็กก่อนวัยเรียนจะมีความพอใจต่อสิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาส ให้เขาได้ทดลองทำจริง และได้ใช้ความพยายามคิดและประกอบกิจกรรมนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยตัวของเขาเอง¹ ซึ่งในวัยนี้เป็นวัยที่จะต้องฝึกความพร้อมทางด้านประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหวรวมทั้งการจักสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้างก้าวทางสติปัญญา จากผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยของเรามีการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาช้ากว่าเด็กทางยุโรป ประมาณ 1-2 ปี ทั้งนี้สาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่ค้ำยกว่ากันนั่นเอง² ซึ่งพอแสดงให้เห็นได้ว่าคนที่มีความสติปัญญาดี มิใช่เกิดขึ้นมาแต่กำเนิดอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อสติปัญญาของคน ถ้าไม่ได้รับการพัฒนาเสียแต่เนิ่น ๆ อาจทำให้ชีวิตเด็กเปลี่ยนแปลงไปได้³

ดังนั้น ลักษณะสภาพแวดล้อมกายภาพของโรงเรียน จึงมีส่วนสำคัญมาก ต่อการพัฒนาการของเด็ก มีบางโรงเรียนพยายามสร้างอาคารให้มีลักษณะเหมือนบ้าน เพื่อจูงใจให้เด็กอยากมาโรงเรียน เพราะเหตุว่า การศึกษาระดับอนุบาลนั้น เป็นจุดเริ่มต้นที่เด็กเริ่มที่บ้าน จึงต้องการบรรยากาศเหมือนบ้านมากที่สุด

¹ ลัดดา นิลละมณี, นวัตกรรมการทางการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ ระดับเด็กก่อนวัยเรียน, (พระนคร : องค์การค้ำครุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2520)
หน้า 2

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานสภาพปัจจุบัน และการประเมินผล แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4 (2520-2525) ระดับก่อนประถมศึกษา และมีชยมศึกษา,

³ นิรันดร จิตวัตร. "พื้นฐานการสร้างอนาคตของชาติ", การจักสถานพัฒนาเด็ก, (พระนคร : โรงพิมพ์ บี. เอฟ. ไอ. จำกัด, ม.ป.ป.) หน้า 3

การจัดโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานครปัจจุบันเกิดจากการลงทุนของภาคเอกชนเกือบทั้งสิ้น คือ มีจำนวนทั้งสิ้น 641 แห่ง ในขณะที่โรงเรียนอนุบาลซึ่งรัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ภาคเอกชนมีเพียง 25 แห่ง โดยโรงเรียนอนุบาลซึ่งลงทุนโดยภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร กระจายอยู่ตามเขตต่างๆ คือ

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนโรงเรียนอนุบาลภาคเอกชนในแต่ละเขตของกทม.¹

เขตการปกครอง	โรงเรียนอนุบาล	
	จำนวน	รวม
เขตเมืองชั้นใน		
1. พระนคร	16	} 126
2. ป้อมปราบ	6	
3. ปทุมวัน	13	
4. สัมพันธวงศ์	1	
5. บางรัก	19	
6. คลองสาน	26	
7. ธนบุรี	27	
8. บางกอกใหญ่	18	
เขตเมืองชั้นกลาง		
9. ขานนาวา	46	} 481
10. คูคิต	49	
11. หนองไผ่	55	
12. พวยขวาง	21	
13. พระโขนง	94	
14. บางเขน	65	
15. บางกะปิ	66	
16. บางคดน้อย	43	
17. ภาษีเจริญ	27	
18. ราชบุรีพระ	15	
เขตเมืองชั้นนอก		
19. มีนบุรี	5	} 34
20. ลากกระบัง	2	
21. พองจอก	2	
22. บางขุนเทียน	12	
23. คลองจั่น	6	
24. หนองแขม	7	
รวม	641	

¹ที่มา กองแผนงาน สำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายลงทุนเฉพาะการศึกษาภาคบังคับ การจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลจึงได้จัดตั้งเพียงเพื่อเป็นตัวอย่าง นับตั้งแต่ปี 2517-2525 หน่วยงานต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้นในกรุงเทพมหานคร มีการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาล ดังนี้.-

1. ทบวงมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่จะเปิดชั้นอนุบาลขึ้นในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ปัจจุบันโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร มี 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาธมิตร

2. กรมสามัญศึกษา มี 4 โรงเรียน¹ คือ อนุบาลวัดปรีดาภิเษก, อนุบาลวัดนางนอง, อนุบาลสามเสน และอนุบาลพิบูลเวศน์

3. กรมการฝึกหัดครู มี 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ (โรงเรียนละอออุทิศ)

4. กรมศาสนา มี 6 โรงเรียน² คือ วัดไตรรัตนาราม, วัดชนะสงคราม, วัดชัยฤทธิสมาธิราชวรวิหาร, วัดคฤหบดี, วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตร และวัดพรหมสุวรรณสามัคคี

5. กรุงเทพมหานคร มี 17 โรงเรียน³ เปิดสอนแห่งละ 1 ห้องเรียน เป็นส่วนใหญ่ คือ วัดทองนพคุณ, วัดมกุฏกษัตริยาราม, วัดลาดกระบัง, วัดปลุกศรัทธา, วัดราชโกษา, วัดเทพนิมิต, วัดแจ้งร้อน, สามัคคีบำรุง, ภาณุรังษี, หนองจอกพิทยาสรรพ์, บ้านเจียรต๊อบ, วัดลำต้อยติ่ง, วัดนิมมานรดี, วัดทองนิมิตรคลองมหาสวัสดิ์ และวัดรัชฎาธิฐาน

รวมโรงเรียนอนุบาลที่รัฐจัดขึ้นในกรุงเทพมหานคร 25 แห่ง ขณะที่จำนวนโรงเรียนอนุบาลของเอกชน มีจำนวน 641 แห่ง และเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ตามอัตราการเพิ่มของประชากร

¹ที่มา กองแผนงาน สำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

²ที่มา ฝ่ายศาสนสถานศึกษา กองศาสนาศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

³ที่มา กองโรงเรียน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

เมื่อเอกชนรับภาระในการจัดการศึกษาระดับอนุบาล คุณภาพของการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพของโรงเรียน ที่จัดตั้งขึ้นย่อมแตกต่างกันออกไป ทบมลักษณะการบริหารงานของโรงเรียน เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจเลือกเข้าโรงเรียนใต้นั้นอยู่ที่ผู้ปกครอง เด็ก หลักในการบริหารงานของโรงเรียนส่วนใหญ่ จึงมุ่งสนองความต้องการของผู้ปกครอง เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลหลายแห่ง ที่สังเกตเห็นความสำคัญของเด็ก ซึ่งเป็นผู้ใช้อาคารโดยตรง จึงมุ่งสนองความต้องการของเด็กเป็นหลักโดยที่คำนึงถึงความถูกต้องของการเลี้ยงดูอบรมเด็กอนุบาล ที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเติบโต ทั้ง 4 ด้านพร้อม ๆ กันไป อันได้แก่ พัฒนาการทางกาย, พัฒนาการทางสมอง, พัฒนาการทางอารมณ์ และพัฒนาการทางสังคมนั้นมีจำนวนมาก

เนื่องจากการจัดการศึกษาระดับอนุบาลมีส่วนสำคัญในการสร้างพื้นฐานทางการศึกษาและพัฒนาการพฤติกรรมแก่เด็ก ต่อไปการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพของโรงเรียน เพื่อการพัฒนาการพฤติกรรมเด็กในระดับนี้ จึง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและที่น่านศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ คือ เพื่อศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนอนุบาลซึ่งได้แก่ การวางผังบริเวณ และการจัดพื้นที่ใช้สอยของส่วนการศึกษา พร้อมทั้ง สรุปปัญหา และเสนอแนะแนวทางเพื่อช่วยในการวางผังและออกแบบอาคารโรงเรียนอนุบาล

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

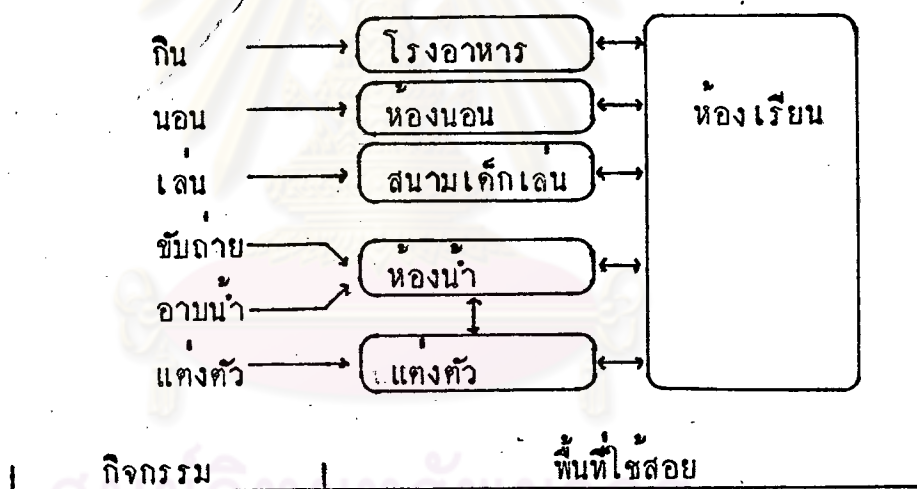
ในการศึกษาวิจัยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินการไว้ดังนี้

1. จะทำการศึกษาวิจัยเฉพาะโรงเรียนอนุบาล ในเขตพักอาศัยของกรุงเทพมหานครที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เป็นกลุ่มประชากรประเภทเดียวกัน

2. ทำการศึกษาสภาพแวดล้อมกายภาพที่สำคัญ ๆ ดังนี้คือ

2.1 สภาพแวดล้อมกายภาพภายในอาคาร ศึกษาเฉพาะในค่านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ใช้สอยในส่วนการศึกษาเท่านั้นคือ ลักษณะของห้องเรียน, การจัดแบ่งและเตรียมห้องต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับครุภัณฑ์ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะบรรจุอยู่ในพื้นที่ภายในห้องเรียน รวมทั้งการจัดระบบสภาพแวดล้อมภายในอันได้แก่ แสงสว่าง, การระบายอากาศ เป็นต้น การศึกษาวิจัยไม่ได้ครอบคลุมไปถึงส่วนอื่น ๆ เช่น ส่วนบริหาร, ส่วนบริการ และส่วนห้องนอนเด็ก

พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำของเด็กในโรงเรียนอนุบาล ได้แก่การเล่น, การเรียน, การกินนอน, ขับถ่าย, อาบน้ำ, แต่งตัว จำเป็นต้องใช้พื้นที่ต่าง ๆ โดยแยกองค์ประกอบที่ใช้สอยดังนี้

ดังนั้นพื้นที่ ๆ ใช้มากที่สุด สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็ก ได้แก่ ห้องเรียน ซึ่งสามารถใช้กิจกรรมได้หลายกิจกรรมหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดเพิ่มการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก

การศึกษาลักษณะและการจัดห้องเรียนครอบคลุม ในเรื่องขนาดห้องเรียน, การจัดกลุ่มห้องเรียน, ตำแหน่งที่ตั้ง และการจัดครุภัณฑ์ในห้องเรียน

2.2 สภาพแวดล้อมกายภาพภายนอกอาคาร ศึกษาเฉพาะในค่านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ใช้สอย คือ สนามเด็กเล่นกลางแจ้ง และกิ่งกลางแจ้ง การศึกษาวิจัยไม่ได้ครอบคลุมถึงค่านคุณสมบัติของสภาพแวดล้อม เช่น สี, วัสดุ ฯลฯ และบริเวณอื่น ๆ หรือบ้านพักภารโรง ฯลฯ

3. ผู้ใช้สอย ได้เลือกทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มเด็กอายุ 3-6 ปี และประเมินผลจากพฤติกรรมเด็ก, ทักษะคิดของครูอนุบาลซึ่งใกล้ชิดเด็กในโรงเรียนมากที่สุด โดยไม่ทำการศึกษาผู้ใช้สอยประเภทอื่น ๆ อันได้แก่ ผู้บริหาร, พนักงานบริการ และผู้เกี่ยวข้องทางอ้อม

สมมติฐาน

คงได้กล่าวแล้วว่า การศึกษาระดับเด็กก่อนวัยเรียนนั้น เป็นการวางพื้นฐานแห่งชีวิต ที่จะเจริญเติบโตในอนาคต และเป็นการฝึกพื้นฐานทางพฤติกรรมพึงประสงค์แก่เด็ก การพัฒนาพฤติกรรมจะต้องค่อยเป็นค่อยไปภายใต้กฎแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เนื่องจากความสนใจของเด็กและแรงจูงใจ อันมีสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นอิทธิพลที่สำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นส่วนช่วยในการจูงใจ¹ และความสนใจต่อเด็กสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จะให้ข่าวสารต่อการรับรู้ของมนุษย์ ด้วยการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ (Symbolic Meaning) ในลักษณะที่แตกต่างกันไป² สภาพแวดล้อมหนึ่งจะกำหนดคุณลักษณะที่คงที่แน่นอนของกระบวนการพฤติกรรมของบุคคลในสภาพแวดล้อม ดังนั้นพฤติกรรมของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันจะมีการพัฒนากระบวนการพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมในวิถีทางที่แตกต่างกันไป อันจะมีผลทำให้เกิดกิจกรรมที่เกิดขึ้นแตกต่างกันออกไป และปริมาณการจึกก็มากน้อยต่างกัน³ จากหลักการดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานสำคัญของการวิจัยคือ

ลักษณะทางกายภาพของห้องเรียนที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อโรงเรียนอนุบาลที่มีการจัดรูปแบบของแนวการจัดประสบการณ์ที่มากน้อยต่างกัน อันจะมีผลทำให้พฤติกรรมของการใช้พื้นที่ต่างกันออกไปด้วย

¹ Minnie Penrin Berson, Kindergarten : Your child'd Big Step, (New York : E.P. Dutton & Co., Inc., 1959), p. 32

² William E. Ittelson et al., An Introduction to Environmental Psychology, (New York : Colt, Rinehart and Winston, 1974), p. 119

³ Ibid.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยคาดว่าจะมีส่วนช่วยปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนอนุบาล ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างประชาชนให้มีคุณภาพดีขึ้น อันเป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในอนาคต
2. ผลสรุปของปัญหาความขัดแย้งระหว่างสภาพแวดล้อมกายภาพของโรงเรียน และพฤติกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้การกำหนดแนวทางการปรับปรุงแก้ไขใน ปัจจุบัน เป็นไปอย่างมีเหตุผล และช่วยให้การกำหนดโปรแกรมการออกแบบอาคาร และการวางผังโรงเรียนอนุบาลในอนาคตเป็นไปอย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนอนุบาล หมายถึง โรงเรียนทั้งของเอกชน และรัฐบาลที่เปิดสอน เฉพาะนักเรียนในระดับชั้นก่อนประถมศึกษา ซึ่งใช้แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาล ต่อเนื่องกันเป็นเวลา 2 ปี

ครูอนุบาล หมายถึง ครูประจำการที่สอนประจำชั้นอนุบาลหนึ่ง หรืออนุบาล สอง ในโรงเรียนอนุบาล

เด็กอนุบาล หมายถึง เด็กที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ มีอายุ ระหว่าง 3-6 ปี และกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาลทั้งของเอกชน และรัฐบาลที่ ตั้งขึ้นเพื่ออบรมเด็กก่อนที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่ส่งบุตร หลาน เข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล ซึ่ง อาจจะเป็น บิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร

การออกแบบในที่นี้ หมายถึง การออกแบบอาคารและส่วนประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในโรงเรียนอนุบาล รวมทั้งการหาข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับเด็กอนุบาล และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอาคาร

การวางผัง หมายถึง การจัดวางตำแหน่งของอาคารหรือส่วนประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในโรงเรียนอนุบาล ให้เหมาะสมและสะดวกต่อการศึกษาคือใช้สอย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Method) เพื่อศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมกายภาพของโรงเรียนอนุบาล และเพื่อสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพแต่ละรูปแบบของแนวการจัดประสบการณ์ อันมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการพฤติกรรมเด็ก โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้น ดังนี้

1. การศึกษาเบื้องต้น

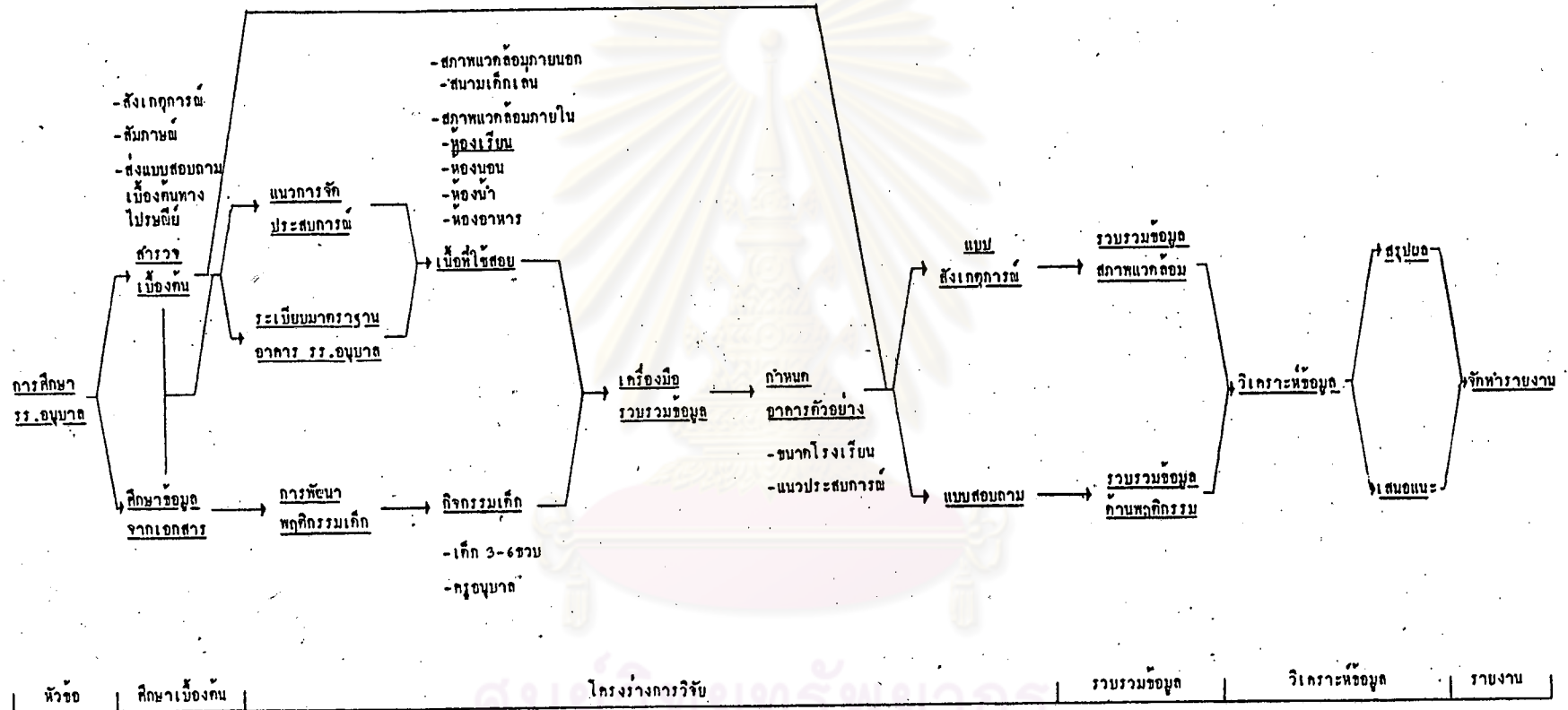
ศึกษาปัญหาและรวบรวมข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมกายภาพของโรงเรียนอนุบาล, การพัฒนาการพฤติกรรมของเด็กอนุบาล และการจัดกิจกรรมในระดับชั้นอนุบาล

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมความรู้เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพของโรงเรียนอนุบาล, การพัฒนาการพฤติกรรมของเด็กอนุบาล และการจัดกิจกรรมในระดับชั้นอนุบาล จากผลการวิจัยตำรา เอกสาร วารสาร ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสัมภาษณ์บุคคลที่เคยทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดการโรงเรียนในระดับอนุบาล รวมทั้งได้สังเกตการจัดกิจกรรมสภาพแวดล้อมกายภาพของโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้สำรวจมาประมวลเป็นเค้าโครงในการสร้างแบบสอบถาม และแบบสังเกตการสำหรับใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ในครั้งนี้

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษา

ศึกษาโรงเรียนอนุบาล ในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ในเขตปกครองต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 641 แห่ง เขตที่มีมากที่สุดได้แก่ พระโขนง 74 โรงเรียน, เขตบางกะปิ 66 โรงเรียน และบางเขน 65 โรงเรียน รวมเป็น 225 โรงเรียน โดยทั้ง 3 เขตนี้เป็นเขตติดต่อกันในย่านพักอาศัย (ดูภาพที่ 1.2) ซึ่งผู้วิจัย นำมาใช้เป็นกลุ่มโรงเรียนที่จะศึกษาโดยส่งแบบสอบถามไปรษณีย์ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดแบ่งประเภทโรงเรียนตามแนวประสบการณ์ และจัดแบ่งขนาดของโรงเรียนอนุบาล

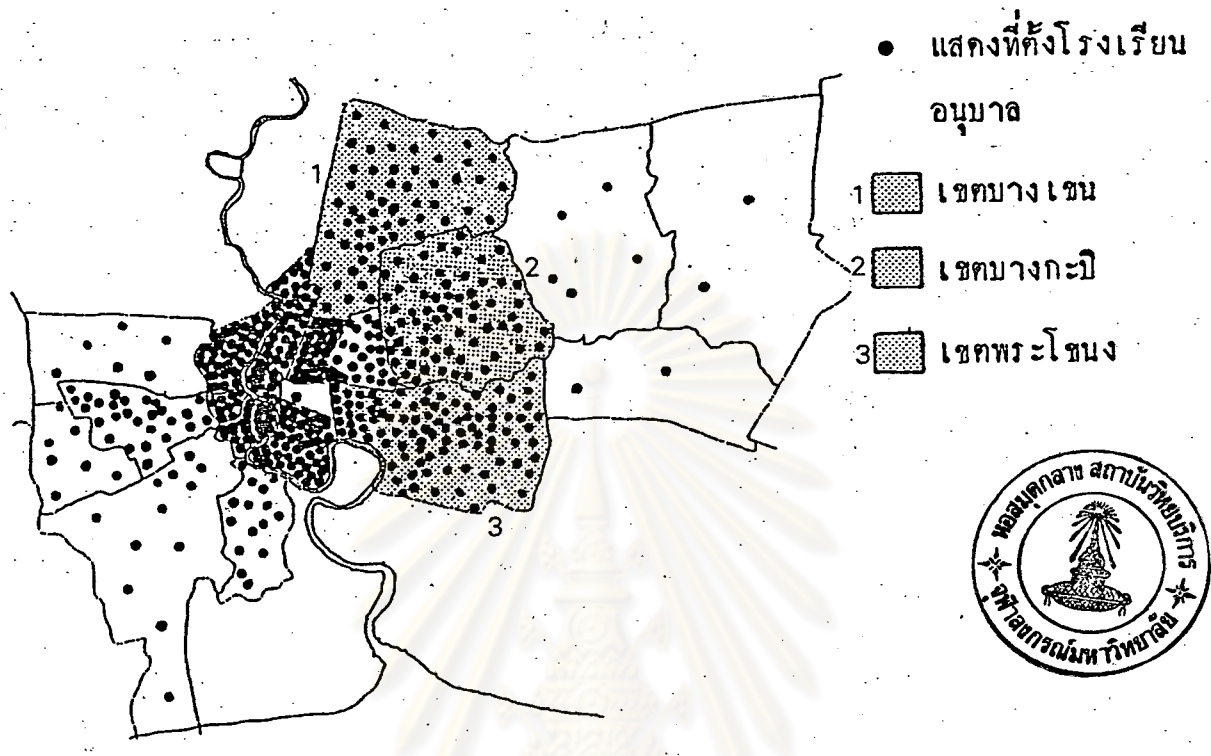
ภาพที่ 1.1 แสดงขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย

หัวข้อ	ศึกษาเบื้องต้น	โครงการการวิจัย	รวบรวมข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	รายงาน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1.2 แสดงกลุ่มโรงเรียนในเขตที่ทำการศึกษา

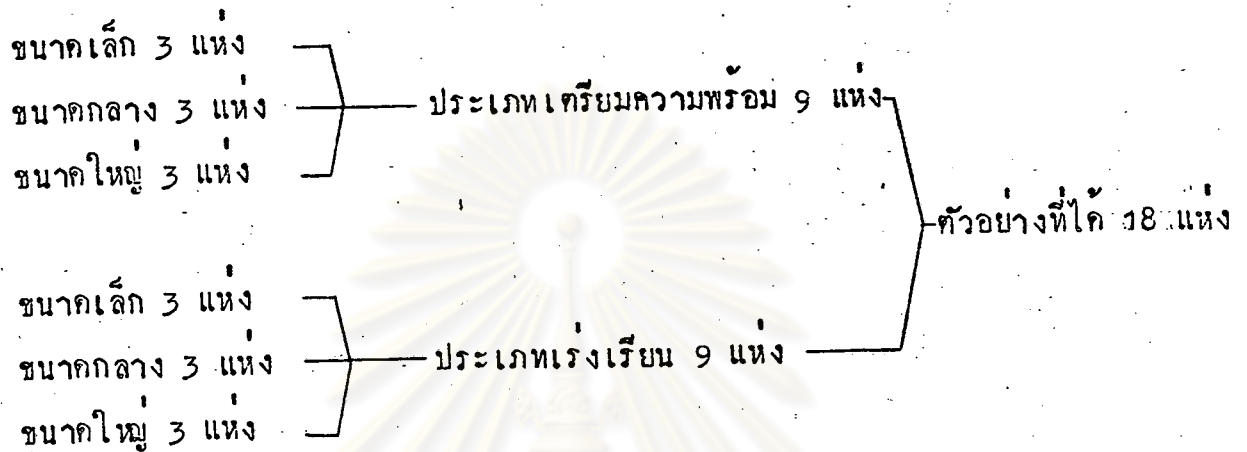
แบบสอบถามที่ได้รับคืนมีจำนวน 68 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 30.22 สามารถแบ่งประเภทโรงเรียนตามแนวประสงค์การณ 2 ประเภท คือ ประเภทเตรียมความพร้อม และประเภทเร่งเรียน โดยแบ่งแต่ละประเภทเป็น 3 ขนาด คือ เล็ก, กลาง และใหญ่

ตารางที่ 1.2 แสดงประเภทโรงเรียนตามแนวประสงค์การณและขนาดโรงเรียน

ขนาด	เตรียมความพร้อม		เร่งเรียน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เล็ก	10	23.4	11	32.4	21	30.9
กลาง	15	44.1	7	20.6	22	32.4
ใหญ่	9	26.5	16	47.0	25	36.7
รวม	34	50.0	34	50.0	68	100.0

จากกลุ่มโรงเรียนที่ได้ นำมาสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจับสลากเลือกกลุ่มละ 3 โรงเรียน จะได้ตัวอย่างที่จะมาศึกษาทั้งหมด 18 โรงเรียน ตามภาพที่

ภาพที่ 1.3 แสดงหลักการกำหนดในการเลือกสุ่มตัวอย่าง

3. สร้างและเตรียมเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสังเกต การกันโดยดำเนินการสร้างดังต่อไปนี้

3.1 การเตรียมการและการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของ โรงเรียนอนุบาล, การพัฒนาพฤติกรรมของเด็กอนุบาล และการจัดกิจกรรมในระดับ อนุบาล จากรายงานการวิจัย ทวีธา เอกสาร ทั้งในประเทศและต่างประเทศสัมภาษณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร นำมารวบรวม ประมวลเข้าเป็นเค้าโครงเพื่อสร้างแบบสอบถามและแบบสังเกต สำหรับเก็บรวบรวม ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

3.2 การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดในการจัดการศึกษา สำหรับเด็กอนุบาล เฟรเบล (Froebel) และมอนเตสซอรี (Montessori) ที่นำ การเล่นตามธรรมชาติของเด็กมาประยุกต์เป็นกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาหิ้งค่าน สติปัญญา กาย อารมณ์ และสังคม มาเปรียบเทียบกับจัดการศึกษาที่กระทำจริงใน โรงเรียนอนุบาลปัจจุบันมาเป็นหลักในการสังเกตเพื่อสร้างแบบสอบถาม

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จ ได้นำแบบสอบถามไปหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้แก่ ครู อาจารย์ และผู้ทำงาน เกี่ยวข้องกับการจัดการโรงเรียนอนุบาล พิจารณาว่าแบบสอบถามนี้มีความตรงตามเนื้อหา และครอบคลุมเนื้อหาเพียงไร หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความ เหมาะสมในคำถามต่าง ๆ คังกล่าวแล้ว จึงนำมาปรับปรุงแบบฟอร์มและเนื้อหาอีกครั้ง เพื่อนำไปทดลองใช้ (Pretest) กับโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ, โรงเรียนอนุบาล ชรรณศิริรักษ์, โรงเรียนอนุบาลสิรินทิพย์ และโรงเรียนอนุบาลแสงทิพย์ แล้วจึงนำมา แก้ไขให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านความต้องการทางกายภาพและพฤติกรรมเด็ก ภายในโรงเรียนอนุบาล

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านความต้องการทางกายภาพและพฤติกรรม เด็กภายในโรงเรียนอนุบาล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัย ส่งแบบสอบถามซึ่งให้ผู้ตอบ ตอบเอง (Self administered questionnaire) ไปยังโรงเรียนอนุบาลใน 3 เขต ทางไปรษณีย์ คำถามส่วนนี้ให้ครูใหญ่เป็นผู้ตอบและส่งคืนภายใน วันที่ 15 ตุลาคม 2526 เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น

ส่วนที่ 2 ได้ทำการสังเกตกิจกรรมในห้องเรียนของโรงเรียนที่ศึกษา โดย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลจากโรงเรียน เขียนฝัง และถ่ายรูปประกอบ ทั้ง 18 ตัวอย่าง ตั้งแต่ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2527 ถึงวันที่ 20 มีนาคม 2527 ตั้งแต่เวลา 8.00 - 14.00 น.

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้การสรุปผลส่วนมากเทียบอัตราส่วนเป็นร้อยละ เพื่อให้เห็นภาพจนได้ง่ายเข้า ข้อมูลบางอย่างสรุปโดยจัดหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร ค้วยการใช้วิชา สถิติอย่างง่ายเข้ามาช่วย